

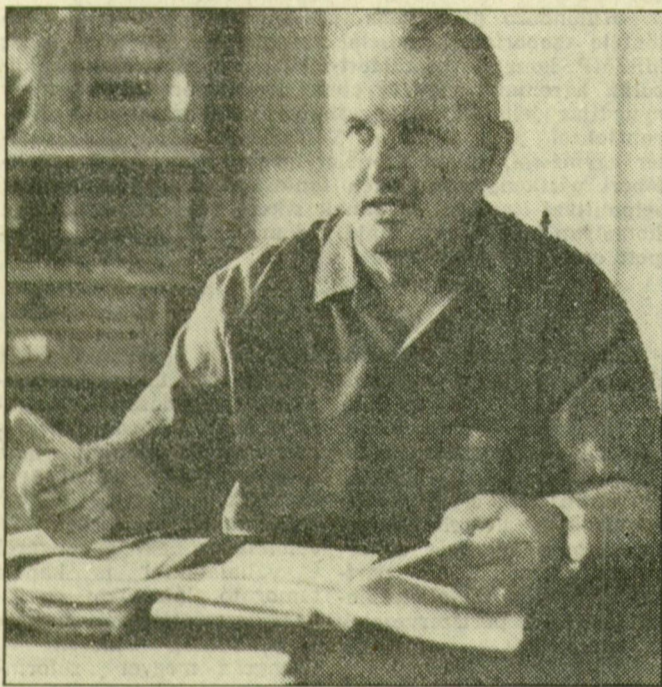
Fazekas Imre kérdezi

És engem ki rehabilitál?

Fazekas Imre már egy esztendője halottak között él, hisz ideje nagy részében a mórnhalmi temető nyughelyeit veszi számba; aprólékos gondnal föltáblázta a területet, bejelölte a sírokat, és kriptákat, s már négy nagy füzetet teleírt a Csend utcába kivonult néhai polgárok megváltoztathatlan anyakönyvi adataival. Fazekas — vagy ahogy sokan mondják erre felé Kádár Imre mostanában sokat foglalkozik a múlttal. Számot vetett mindennel, s mivel ma már hangosan is elmondhatja, az újságírótól sem tagadja meg a végösszeget: több mint négy évvel tartozik neki ez a rendszer.

Először 1952. decemberében, másfél hónapi házasság után vitték el, s csak 1956. nyarán került elő újra. Másodszer 1957. márciusában mentek érte, s majd egy évig volt előzetesben, miután végre hazaküldték. Fazekas Imre már elindította az ügyét. Igaz, még ő sem tudja pontosan — és ebben a sorok írója is tanácstalan —, hogy kihez is kell fordulni azért az ötszáz forint nyugdíjkiegészítésért, amit az egykori internáltaknak ígért a kormányzat. Az új város idős polgára most régi, szakadózott szélű, sárgult bírósági iratokat és fegyhazi végzéseket másoltat, s küldözi szerkesztést.

— Olcsó az internálás ára, de ez az ötszáz forint is pénz

Hányszor is vitték el?

— Nem volt ez tudatos. Dobo Gyula, a bátyám apósa volt az egyik fő szervező. Azután ismertem Balogh pátert, és a családkomban mindenki a magántulajdon pártján állt. Gyula bácsi egyébként be is került a debreceni parlamentbe, egy cikluson át képviselő volt.

— Mórnhalmon Dobo József neve is eléggé ismert.

— Hát persze, Gyula bácsi bátyja, József a kommunizmus egyik vezetője volt. Alighanem ennek a kapcsolatnak

tam, milyen békés kedéllyel számolt be élete legnehezebb időszakáról, s most ugyanezt élem át Fazekas Imrével, aki úgy beszél a váci börtönről, mintha egy hosszabb kirándulás emlékeit idézné föl.

Ez nem a megszépítő messzeség kegye. Talán még azt is beláthatjuk ilyenkor, hogy az ember egyik legértékesebb képessége a felejtés. Mintha egy itatós papíron felszívódna a szenvedés, s maradnának a pusztító tények: Dobo Gyulát halálra ítélték, a másodrendű Szécsi Vincét úgyszintén — rajta végre is hajtották az ítéletet —, a harmadrendű Fazekast életfogytiglanra.

— Nem is fellebbezett?

— Az elsőfok jogerőre emelkedett. Örültem, hogy nem halál.

— Hallottam, több politikai fogolytól, hogy a börtön volt az igazi iskola, a továbbképzés az életében.

— Én is így vagyok vele, mert Vácra végeztem el az egyetemi szintű népfőiskolát. Nem szerveztem, hanem a cellatársaim segítségével. Megbeszértük, hogy sétánál ki mellé sorolok be, az pedig elmondta az aznapi leckét. Volt ott megyei főispán, honvéd alezredes, csendőr őrnagy, alabukott ávos ezredes, sőt Vörös János személyében még egykori honvédelmi miniszter is.

— Gondolom, amnesztiával szabadult.

— Így van. Hazajöttem Mórnhalomra, egy hónapig kazaloztam, aztán mezőgazdasági előadónak hívtak a tanácshoz.

— Az az egy hónap volt a próbaidő?

— Olyasféle, mert úgy bámultak, mint amikor a pulyka talál valamit a mezőn.

— Október 23. után mit csinált?

— Néhány napig azt sem tudtuk, hogy mi történik. Aztán a gépállomáson meg az állami gazdaságban elzavartak néhány embert, sokan elégették a párttagkönyvüket.

— Lövöldözés is volt. Nem?

— Volt az is, de teljesen fölöslegesen. Az emberek elégedetlenek voltak, mint mindenütt. Tüntettek, elmondták a követeléseiket, erre valaki Szegedről kihívta a karhatalmat, azok meg belelöttek a tömegbe. Két ember meghalt, heten megsebesültek.

— A kiszagdapár: újjáéledt?

— Én pártszervezéssel nem törődtem. Megválasztottak tanácselnöknek, és az első perctől az utolsóig ezzel foglalkoztam, ami a falu első emberének a dolga. Számtalanszor mondtam beszédet: „Emberek, egyszer végre legyünk igazi keresztények, ne bíraskodjunk, bocssünk meg az ellenségeinknek, és fogjunk össze, dolgozzunk.”

— Volt fogantatja?

— Azt az egy sortüzet leszámítva rend volt. Be kellett látni, hogy ahol orosz tankok vonulnak föl, ott nem érdemes hőzöngeni. Keresztény meggyőződésem mellett ezért is hangoztattam mindenütt a megbékélés szellemét. Hallgattuk a rádiót, figyeltünk és vártunk. Hogy nem csináltam semmit, az is bizonyítja, hogy 57. február 14-ig én voltam a tanácselnök. Itt több embert elvihettek volna, de elég volt egyetlen bűnbak. Hát az én lettem. Irány Kistarcsa.

— Kihallgatták?

— Egyetlenegyszer. Min ket, jobbadán vidéki kis embereket csak azért gyűjtötték be, hogy ne legyünk útban a rendteremtés idejére. Aztán lehoztak Szegedre, három napig tárgyalták az ügyem, végül büncselekmény hiányában fölmenttek és hazaengedtek. Azután itt dolgoztam Mórnhalmon, segédmunkásként, irodistaként, mikor mit kaptam a srstól.

— Újra itt a többpártrendszer...

— ... nekem ezt ne is mondja, én nem iparkodok pártot szervezni. Nekem

Nagy László felvételei

Talán az ellopott évek jelképe

már kétszer megsütötte a kása a számat.

— De azért jó szívevel nézi ezt az átalakulást?

— Hogy végre lehet beszélni, azt igen. De túl sok a párt, nagy a sokféleség, kevés az erő, és az egyik sokszor azt mondja, mint a másik. Az összefogást kellene keresni.

Fazekas Imre legyint, öt már csak csendes szurkolóként érdeklődik a politika. Azt mondja, menjünk el hozzájuk, többet ér, ha jó bor mellett megnézzük a rajzait, elolvassuk a verseit.

— Tudja — mondja már otthon, lopóval a kezében —, régen sokat szónokoltam a pártoknak, aztán elhallgattak. Most, ha valami közlendőm van, ceruzát veszek a kezembe. Kintrom meg kirajzolom magamból a feszültséget.

Dlusztus Imre

Augusztus 20. alkalmából

Kitüntetések közművelődési munkáért

Kiemelkedő közművelődési munkájuk elismeréseként a művelődési miniszter kitüntetését a következők kapták — augusztus 20-án alkalmából — tegnap, a megyei tanács épületében:

Szocialista Kultúráért kitüntetésben részesült a Sósalmi Olvasókör, Burkus Andrásné, a Somogyi Könyvtár személyzeti vezetője, Eke József művelődésigazgató, Erdős János karnagy, Fodor István, a megyei tanács művelődési központjának igazgatója, Győri Sára, a Várhelyi Ének-Zenei Általános Iskola tanára, Hegedűs Jánosné, a szentesi zeneiskola tanára, Héjja József, a moziüzemi vállalat gazdasági igazgatóhelyettese, Kuka Erikné, a városi tanács osztályvezetője, Lipták Mária, a Móra Ferenc Múzeum osztályvezetője, Násztor Józsefné díszítőművészeti szakosztály vezetője, Ráfi Péterné szentesi általános iskolai tanár, Rózsa Dezsőné vásárhelyi általános iskolai igazgató, Simon Erzsébet, a Móra Ferenc Múzeum osztályvezetője, Surányi Mihályné csongrádi könyvtárvezető, Vörös Gabriella, a szentesi múzeum igazgatója. Kiváló Munkáért kitüntetést kapott Bánfi László, a szentesi zeneiskola igazgatóhelyettese, Borbola Antal, a moziüzemi vállalat karbantartója, Burai László dekoratív (Szentes), Gilicz Jánosné könyvtáros (Makó), Hegedűs Imre, a Tornyai Múzeum gondnoka, Hegedűs Imréné, a vásárhelyi tanács főelőadója, Kissné Olasz Katalin, a csongrádi tanács főelőadója, Kosztolányi Lászlóné, a moziüzemi vállalat statisztikusa, Kovács Miklósné, a megyei tanács csoportvezetője, Lőrinczy Gábor, a szegedi múzeum régész-muzeológusa, Molnár Mihályné fiökkönyvtárvezető (Szeged), Ordasi Péter, a tanárképző főiskola adjunktusa, Oskovics Györgyné, a Németh László Könyvtár gazdaságvezetője, Rácz Lajos, a szabadtéri gépkocsivezetője, Sipos Sándorné, a megyei tanács főmunkatársa, Szabó Lajos, a makói művelődési központ igazgatója, Szaileré Molnár Gabriella, a mórnhalmi művelődési ház szakalkalmazottja, Szántó Tiborné, a levéltár könyvtárosa, Tillinkó István, a megyei művelődési központ szakmunkása, Tóth Péterné, a Móra Ferenc múzeum könyvelője, Váci Gáborné vásárhelyi szakkörvezető, Zombori Mihályné, a Somogyi Könyvtár részlegvezetője.

Miniszteri dícséretben részesült: Blaskó Erika népművelő (Csongrád), Dallos Szilágyi Imréné könyvtáros (Szentes), Demeterné Szeberényi Ágota, a Somogyi Könyvtár csoportvezetője, Doba Lajosné könyvtáros (Szentes), Fekete Lajos csoportvezető (Vásárhely).

Az ünnep alkalmából népművészeket és népművelőket tüntettek ki tegnap a Parlamentben. A népművészet fejlesztésében elért eredményeikért a Népművészet mestere címet heten kapták meg. Kiváló népművelő címet huszan (közűk a szegedi Novák Ákos) kaptak. Közművelődési tevékenységüket ismerték el a Bessenyei György Emlékéremmel, amelyet az idén hatan érdemtek ki. A múzeumügy érdekében kiemelkedő munkát végeztek Móra Ferenc Emlékéremet kaptak, négyen, a könyvtár és levéltárgy érdekében kifejtett munkáért pedig Szabó Ervin Emlékéremet heten kaptak.

Kiváló Népművelő kitüntetést vett át a Parlamentben Novák Ákos, az szmt központi könyvtárának igazgatója.

Kiváló Termelőszövetkezeti Munkáért kitüntetést kapott a megyei Meszöv főmunkatársa, Molnár Ferenc, és főellenőre Vincze Lászlóné.

Az ünnep alkalmából népművészeket és népművelőket tüntettek ki tegnap a Parlamentben. A népművészet fejlesztésében elért eredményeikért a Népművészet mestere címet heten kapták meg. Kiváló népművelő címet huszan (közűk a szegedi Novák Ákos) kaptak. Közművelődési tevékenységüket ismerték el a Bessenyei György Emlékéremmel, amelyet az idén hatan érdemtek ki. A múzeumügy érdekében kiemelkedő munkát végeztek Móra Ferenc Emlékéremet kaptak, négyen, a könyvtár és levéltárgy érdekében kifejtett munkáért pedig Szabó Ervin Emlékéremet heten kaptak.

Teológustanácskozás

A napokban Budapesten tartotta ülését az Egyházak Világtanácsa Hit és Egyházszervezet Bizottsága. A genfi székhelyű, a világ minden táján működő keresztényen felekezetet képviselő, 120 tagot tömörítő testület három

Halmágyi Ferencné teremőr (Makó), Hankó Györgyné tanító (Szentes), Horváth Jenőné, a Bartók művelődési központ hivatalsegége, Juray Antal, a Gabonatermesztési Kutató Intézet technikus, Juray Antalné, a makkosházi iskola tanára, Keresztes Lajos tanár (Vásárhely-Szikáncs), Kósa Ferenc, az ópusztaszeri emlékpark szakmunkása, Lőrincz János, a megyei művelődési központ gépkocsivezetője, Makó Imre levéltáros (Vásárhely), Nagyné Somogyi Zsuzsanna, a megyei levéltár levéltárosa, Oláh Eleonóra Márta előadó (Makó), Piti Imréné klubvezető (Nagytkó), Rákovács Ildikó előadó (Makó), Szász István, az ópusztaszeri emlékpark szakmunkása, Takács Jánosné, a Bartók művelődési központ hivatalsegége, Tarr László portás (Szentes), Tunyoginé Tóvisfalvi Erzsébet tanár (Vásárhely), Valastyán Edina övodavezető-helyettes (Vásárhely), Zsoldos Imre, a vásárhelyi Béke mozi gépésze.

Ugyanezen az ünnepségen adták át az „Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark fejlesztéséért” emléklapokat és érmet Katona István nyugalmazott osztályvezetőnek, Révész Ferenc gyáregység-igazgatónak, Farkas Ferenc nyugalmazott igazgatónak, Vajda János brigádvezetőnek, Barna László nyugalmazott osztályvezető-helyettesnek, Váncsa Jenő nyugalmazott miniszternek, Kalmár Márton szobrászművésznek, Bori Zoltán művésztörőnek, a Démász „Takarékoság” szocialista brigádjának, az algyői „Dr. Hága László”, valamint a vásárhelyi „Árpád” szocialista brigádnak, Gyurkovits Ferencné igazgatónak, Huszka Antal nyugalmazott brigádvezetőnek, Petrik Sándor nyugalmazott megyei útfelügyelőnek, Hegyi Flórián fafaragónak és Ungvári Béla csoportvezetőnek.

A megyei tanács elnöke „községi tanácsos” címmel ismerte el kilenc tanácsi dolgozó munkáját: Ambrus Sándorné (Csanytelek), Bara Károlyné (Sztaymaz), Benkő Lászlóné (Balástya), Darázs Sándor (Sándorfalva), Domonkos Mihályné (Derekegyház), Papp Sándorné (Maroslele), Szélpál Mihályné (Zákányszék), Vass Iván (Zsombó), Veiner Istvánné (Apátfalva).

Kiváló Termelőszövetkezeti Munkáért kitüntetést kapott a megyei Meszöv főmunkatársa, Molnár Ferenc, és főellenőre Vincze Lászlóné.

Kiváló Népművelő kitüntetést vett át a Parlamentben Novák Ákos, az szmt központi könyvtárának igazgatója.

„Elfogták a mórnhalmi ellenforradalom vezetőjét” — hirdeti a 32 éves címlapon

— mondja a mórnhalmi plébánián, a hosszú asztalnál ülve. Szemben Balogh páter egy nagy olajfestményt tölt be tekintélyes alakjával. Mintha a Délmagyarország egykori tulajdonosa most azt figyelné, úgy rovom-e a sort, ahogy a sors és Fazekas Imre diktálja?

— 27-es születésű vagyok, a hat elemi után a Szent Imre polgári következett, aztán katonatiszt akartam lenni, de a paraszti munka jutott. Apámékkal 15 hold földön gazdálkodtunk. 45-ben belétem a demokratikus rendőrség kötelékébe, az örszemélyzeti irodán dolgoztam. Ott is szervezték a pártokat, én a kiszagdákhoz húztam, ezért 47-ben, Szent Istvánkor az MKP vezette rendőrségtől elbocsájtottak.

— Miért épp a kiszagdapártot választotta?

volt köszönhető, hogy minket csak 52-ben fogdostak össze.

— Akkor már több mint két éve nem működött a kiszagdapárt.

— De Gyula bácsi összeraktartott minket. Minden csütörtökön és vasárnap ugyan-úgy jártunk a pártházba, mint a koalíciós időkben.

— És ezt a rendőrség türe?

— Most is csodálkozom rajta, mert a pártunkat már régen föloszlatták, mi meg, úgy tucatnyi helybeli, rendszeresen összejártunk.

Együtt csodálkoztunk az akkori rendszer engedékenységen, majd jönnek a számszerű tények: egy élet súlyos nehézségei. Nemrég egy jódsziszagúval arról beszélgettem, milyenek voltak a Gesztó börtönében töltött hónapok. Elképedve hallgat-